

POGODA (169) *sb f*

Oba o oraz a jasne.

sg *N* pogoda (41). ◇ *G* pogody (44). ◇ *D* pogodzie (2). ◇ *A* pogodę (52). ◇ *I* pogodą (13). ◇ *L* pogodzie (4). ◇ *pl N* pogody (1). ◇ *G* pog(o)d (2). ◇ *A* pogody (9). ◇ *I* pogodami (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Warunki atmosferyczne; aura, tempestas Mącz; tempus PolAnt* (27) : Servare de coelo, Patrząc co zá pogodę niebo obiecuye. *Mącz* 389a; E specula prospectare tempestatem futuram, Z bálzty poględać przifzłey pogody. *Mącz* 407a, 21a; *BudNT Act* 14/17[16].

W porównaniu (1): Y teraz nie widzą światła świecącego ná obłokach/ á duch biega/ y wyczyścia ie. (*marg*) To iest/ pogodá czyfta iáko złoto. (–) *BudBib Iob* 37/21.

Zwrot: »upatrzeć dobrą pogodę« (1): Więć wżyfthkie role ípieniężył/ Towarów pełen okręt náłożył: Vpátrzywży dobrą pogodę/ Puścił fie s nimi ná wodę. A kiedy ná głębi było/ Morze fie nagle wzburzyło *BierEz* P2.

Wyrażenia: »czysta pogoda« = *aethereum coelum, secunda aura, bona tempestas Mącz* [szyk 4:1] (5): *Mącz* 5c, 378a, 443d; *BudBib* I 289b *marg*; Tegoż mi fie tráfiłá dnia czyftá pogodá *BielSen* 6.

»dobra pogoda« [szyk 5:1] (6): *Ventus secundus, dobry wiátr/ dobra pogodá. Mącz* 378a; Iam z tego żáłoŃny Ześ ty Odmieńcze nie chćiał czekać WioŃny. Y lepŃzych pogod: Bowiem nie maŃz ízáty: Ale fie przedfię wrywałz przed íwáty. *Prot* E; Szedłes łodziá po wierzchu morŃkiéy głębokości. A zá przyiáźniá wiátrów/ y dobréy pogody/ Wyśiadłes na brzég Prufki/ króm wŃzelákiéy ízkody. *KochPam* 83; *ArtKanc* M5. *Cf Zwrot*, »w dobrą pogodę«.

»piękna pogoda« = *coelum serenum, serena et tranquilla lux, sudum Mącz* (4): *Serena et tranquilla lux ex turbido die, Piękna pogodá z niepogodnego dnia. Mącz* 386b, 386b, 427a. *Cf* »w piękną pogodę«.

»przeciwne pogody« (1): PRóžno íye morze nieŃpokoynie burzyfz/ PrzedŃię Korabiá tego nie zánurzyfz. Przetrwawfzy wŃzytki przeciwne pogody/ Stánie ná brzegu w cále y bez ízkody. *PudłFr* 27.

»zła pogoda« (3): Albo otho nie widziŃz/ co zá złá pogodę/ VczyniŃł [*lege*: uczyniły] bálwány prze wietrzná niezgodę. *PudłDydo* Bv, B2. *Cf* »zła pogoda albo pluta«.

Szeregi: »zła pogoda albo pluta« (1): Ale gdy zła pogodá álbo plutá z niebá/ Iuż pewnie ze pŃszenice będye chwałt pięć trzebá. *RejWiz* 100v.

»powietrze albo pogody« (1): Otho wneth ofádziłá gory ony nowemi bluźniŃstw/ przywłázcziáiąc rozliczne mocy ludziom vmárłym/ iáko y oni pirwŃzy przywłázcziáli/ Rochowi wrzody/ Apoloniey zęby/ Agácie powietrze álbo pogody *RejAp* 111v.

»wiatr(y) i (a) pogoda« (2): *Ventus operam dat, Mamy wiátr á pogodę po íwey woley/ folguye nam powietrze. Mącz* 483d; *KochPam* 83.

Wyrażenia przyimkowe: »w [jaką] pogodę« (2):

~ *Wyrażenia*: »w dobrą pogodę« (1): *Bona et certa tempestate conscendas, NiewŃiáday yedno w dobrą pogodę. Mącz* 443d.

»w piękną pogodę« (1): *pro sereno tempore cum nubilo opponitur, W piękną pogodę. Mącz* 386b.

~

»za [jakiej] pogody« (1):

~ Wyrażenie: »za cichej pogody« (1): Tranquillo [...], Zá cichey pogody. *Mącz* 462c. ~

Przen [czego] (1) :

Wyrażenie: »złe pogody« (1): Rośpułzczą [ludzie] nań [znaczniejszego w cnotach] ięzyki/ dziwnie go łzkáluiąc/ Cnot mu onych bez wftydu wżetecznie wymuiąc. Zlé pogody pułczáiąc nań fwéy wżeteczności/ Zayżrzác mu/ iż ie vbięgl do wietłzéy dziélności. *PudłFr* 41.

2. Ładna, słoneczna, bezchmurna, bezdeszczowa, spokojna pogoda; *serenitas Mącz, PolAnt, Calag, Cn; apricitas, coeli tempeñes, sudum Mącz, Cn; serenum, tranquillitas Vulg, Cn; aer serenus PolAnt; clementia coeli, divum, sol repercussus Mącz; apricitas a. clementia diei, innubilus aether, pacati status aeris, serena coeli, temperatio a. temperatura coeli, tempestas, tempestas bona a. egregia a. liquidissima coeli a. secunda a. serena, tempus anni temperatissimum Cn (45)* : Przetho ten Marzecz będzie przemarzał y miećzać fie będzie do pełni/ potymże będzie dzierzał pogodą aż ku wiotyły. *LudWieś Bv; RejWiz 35; BielKron 135v; Coctura etiam dicitur, Coeli temperies Pogoda/ Wyyaśnienie. Mącz 65a, 13a, 57a, 91c, 339c, 386b; Calag 426a; Tu [w niebie] widzę/ áni ciemné mgły dochodzą/ Ani śnieg/ áni zimné grády łzkodzą: Wieczna pogodá/ dzień na wżyftki ftrony Trwa niefkonczoney. KochPieś 12; GrochKal 8; LatHar 623 [2 r.]; bo [ognie ukazujące się w czasie burzy] dobrą nádzieię Czynią/ gdy párá pádną im ná Reię. Iuż tám rad Sternik w zátrwożoney wodzie Pewney pogodzie. KlonFlis B3.*

W połączeniach szeregowych (2): y onich to [ludziach zmarłych] śmieie Práktykarze w mendácyách fwych twierdzą/ żeby oni defzcz/ grad śnieg/ pogodę y niepogodę/ wiátry/ fuchość etc. łpułzczáli. *CzechRozm 6v; Ztąd wie oracz kiedy ma rolę vpráwować: Ztąd wie kiedy śiac/ álbo nowy ład łpráwować. Ztąd pogodę/ y wiátry/ y przyłzły décz baczy KochPhaen 1.*

W przeciwstawieniach: »pogoda ... chmury, deszcz, niepogodny, wiatry« (4): Miewaią też odchod brzemiennie/ gdy nie płodne powietrze przychodzi, To iest gdy bywa nagła odmiana łtanu lata: z ciepła na zimno albo z pogody na defzcz. *FalZioł V 30v; Vkazuie fie nam przodkiem Pazdziernik niepogodny/ Ale ku ořtatniey czwieri/ wyda fie dali Bog na pogodę aże do kończa. LudWieś B3; Raz chmury pánuią/ y grom łrogi: á potym Bóg obdarza świat pogodą/ y łłońcem złotym. KochFr 85; KochSob 56.*

W porównaniach (3): Vłpokoię fie á będę fie przypátrował w mieřkaniu moim/ iáko pogoda po dźdzu *BibRadz Is 18/4; Tu rozumieř gdy powieda/ iż iáko zarzá ma wyniknąć/ iáko defzcz ná pogodę łpráwiony/ iż to on miał być/ ktory wyniknął iáko zarzá z grobu zámknionego. RejPos 112v, 112v.*

W tłumaczeniu wyrazu greckiego (1): Ale y to mieyřce Czechowic z Káftálionem fáłřzuię/ odmieniáiąc pořt w pogodę/ á w Graeckim $\nu\eta\sigma\tau\epsilon\iota\alpha\nu$ w $\nu\eta\nu\epsilon\mu\iota\alpha\nu$ y twierdząc zá pewne [...] że fie tu omyłką ten pořt wprowadził/ przez nieumieiętnego ięzyká Graeckiego. *WujNT 504.*

Frazy: »(jest) pogoda« = *serenat, (est) sudum Mącz, Cn; serenum est Vulg; tempestas arridet a. indulget Cn [szyk zmienny]* (3): *Mącz 427a; á było pod nogaámi iego iáko robotá łkámienia łzáfirowego/ á iáko famo niebo gdy pogodá BudBib Ex 24/10; Gdy bywa wieczor mowicie/ Pogoda będzie bo fie niebo czerwieni. WujNT Matth 16/2.*

»nastanie (a. zstała się), następuje pogoda« [szyk zmienny] (2:1): A ná Wiofnę fkoró lody zgina/ y pogody náftána/ Spuść/ rozładźze Piątyniki do Stáwów *Strum* P2; *KochPieś* 47; A on fię ocuciwfy/ zfucał wiátry y wáły wodne: y wfpokoily fię/ y stáła fię pogodá [*et facta est tranquillitas*]. *WujNT Luc* 8/24.

Zwrot: »pogody [ku czemu] patrzeć« (1): Morze miedzy Angliá á Hiberniá záwždy niefpokoyne/ pogody ku żeglowániu wielkiej pátrzáiá. *BielKron* 277.

Wyrażenia: »za czasu pogody« (1): A nászym Polfkim możefz iá [rybę] ięzykiem/ Zwác żeglarzykiem. Bo z liebie wálny wczyni okręcik/ Iákby błazenek y morfki natręcik. Gdy łobie igra zá czáfu pogody/ Po wierzchu wody. *KlonFlis* E3v.

»pogoda wielka« (1): *BielKron* 277 cf »pogody patrzeć«.

Szeregi: »deszcz(e), (i) pogoda(-y)« (3): *ReszPrz* 113; *LatHar* Aaa5; Będzié dawał defzcz ná ziemię wáżę wédłuk potrzeby/ y pogody żebyście zbieráli zbożá y wino *KolakSzczęśl* B3. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r., w przeciwstawieniu 1 r.*]

»pogoda i (też) niepogoda« (2): O pogodzie y theż Niepogodzie przez 12. Miefięci do czálego Roku. *LudWieś* B; *RejAp* 99v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.*]

»pogoda i wiatry« (1): Na tey drodze całą zimę ciężko chorzał/ á iednák płynąc morzem/ pogody y wiatrow/ mieć z nim nigdy żeglarze niemogli. *SkarŻyw* 543. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r., w przeciwstawieniu 1 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »w pogodę« (4): przeto podobali fye [*choremu*] chodzić/ fnać y pfy po polu piefzo/ álbo ná koniu/ gonić: bylé tho przez prace wielkiéy/ á w pogodę było/ może. *Oczko* 28, [42]; A gofpodarze rządni/ máiá w brogách wkładáć iáko y śiác záwždy w pogodę. *GostGosp* 48, 158.

»z pogodą« (1):

~ *Szereg*: »z pogodą a z plutą« (1): Roľpuściłz żagiel/ podałz go go [!] wiatrom w moc [...]. A oni cię wlot pochwyca y z fzkutá/ Czáfem z pogodą á czáfem też z plutą. *KlonFlis* H4. ~

Przen (1) :

Wyrażenie: »wielka pogoda« (1): Ale P. Chriftus [...] wftáie: y rozbiwfy chmury/ y wciłzywfy wiatry/ wielką pogodę y pokoy/ przywraca kościołowi fwemu. *WujNT* 35.

3. *Sprzyjające okoliczności, pomyślna sytuacja, odpowiednia pora, okazja; occasio Mącz, Modrz, Calag, Cn; opportunitas Mącz, Modrz, Vulg, Cn; tempestas, tempus Mącz; commoditas Calag; cardo, opportunitas idonea, opportunitas idonea a. temporis, tempestas idonea, tempestivitas, temporum momenta, tempus actionis opportunum a. commodum a. congruum Cn* (95) : y gdy niezgodá miedzy nimi [Węgrami] poczęła pánowác/ więcey ie fortelem y inłzemi pogodámi [*discordes vero magis arte et occasionibus*]/ niźli mieczem ábo mocá poráził. *ModrzBaz* 114; *Gelegenheit*. Okázya. Pogodá. Przyległość. Occasio. Commoditas. *Calag* 227a; Acz fię mężnie bronili ále przemożeni/ Od wielkości do gruntu wfyfcy potłoczeni/ Ták ich fzcześnie zdrádziło [!] po pierwśzey pogodzie *StryjKron* 632; Náftań fzcęśliwie/ ty Miefiácu nowy/ S taką pogodą/ y ták ludziom zdrowy/ Iáko ten przełży/ po ktorym thy wchodzilz *KochSz ktv; PudłFr* 72; *GostGosp* 64; Cicho ná wśzytkie ftrony/ pokoy kwitnie z zgodą/ Krolowie páńftwy rządzą/ káždy w twym befpieczny/ Lecż niewiem/ przecż fię trwożá/ ták piękną pogodą *GrabowSet* F3, B4.

pogoda czego (4): Krolu táko kaž odpifać/ Ze ty miŝtrze chcefz rad poŝláć: Gdy tego pogodá będzie/ Ná wiofnę kiedy ŝnieg znidzie. *BierEz* F4; Idź gdzie cię nogi/ y wiátry powiodá Zá tą życzliwéy ćmy nocnéy pogodá. *KochPieš* 50. Cf »pogodę opuŝcić«, »na pogodę czyhájący«.

pogoda do czego (11): y powiedział mu [*Pan Bóg*] o zyŝkownym bárzo kupnie y o pogodzie do połowu duŝznego w przednim mieŝcie Antyochiey *SkarŻyw* 536; Zli teŝ Chreŝćijanie płákác będá/ [...] iŝ czás y pogodá im do dobrego wplýnęła *SkarKaz* 5b. Cf »mieć pogodę«, »pogodę opuŝcić«, »pogody pilnować«, »u(j)ŝrzec pogodę«.

pogoda ku czemu (3): Occasio, Czás/ prziftep/ pogodá ku którey rzeczy/ potemnoŝć/ przicziná. *Mącz* 258a, 266b. Cf »mieć pogodę«.

pogoda na kogo, na co (9): [Abowiem czáfem ieft pogodá wielka ná zarobek/ że tymiŝz pieniádzmi/ y táŝ pracá [...] bárzo wiele zárobić moŝe *ŠmigLichwa* 67.] Cf »mieć pogodę«, »pogodę opuŝcić«, »szukać pogody«, »u(j)ŝrzec pogodę«, »upatrzyc pogodę«.

W połączniu szeregowym (1): Uti foro proverbium. Spráwować fie wedle czáfu/ mieyćá/ rzeczy y pogody. *Mącz* 510b.

Frazy: »(jest) pogoda« [*w tym: komu* (1)] = *occasio adest Mącz; occasio est a. parta est a. venit Cn* (4): Ogrodnik gdy to wflýŝzał/ Rzekł doŝycieŝ mi wdziałał: [...] Y iefcŝe kiedyć pogodá/ Przydzi do mego ogrodá: A bierz ŝobie coć potrzebá *BierEz* Cv; A tak yelly maczie mocz teras yaka patrzcie y radzczie fye bo yeft teras czas y pogoda *LibLeg* 11/57; *RejRozpr* Hv; Occasio adest, Teras yeft pogodá/ czás. *Mącz* 429c.

»[komu] poŝłuŝy pogoda« (1): Więć kiedy mu doymie głod/ naprzod do ogrodá Cudzego leŝie/ gdy mu poŝłuŝy pogodá. *KlonWor* 34.

»[czemu] przypadnie pogoda« (1): bo thák w żywocie fwym iáko y w goŝpodárŝtwie iáko iednę godzinkę vpuŝciŝz iuŝ ŝilá vpuŝciŝz/ ále kędy moŝeŝz vprzedzay gdy czemu przypadnie pogodá s káŝdym goŝpodárŝtwem. *RejZwierc* 108.

»trefi ŝię pogoda« (1): NVŝ gdy fie teŝ trefi czás potemu y pogodá/ ázałz teŝ to nie ieft rzecz potrzebna człowiekowi poćciwemu ná koniká wŝieŝ *RejZwierc* 113.

Zwroty: »czekać na pogodę; oczekiwać (a. [czekać] pogody [[na kogo]]« = *expectare occasionem Calag [szyk zmienny]* (1;1): *Calag* 227b; Oczekiwa pogody/ Páńfkiego odefzćia: Zyŝk ŝobie vpátruie z cudzego nieŝzcŝéŝćia. *KlonWor* 36; [Słýŝzałem teŝ pogróŝki ludŝi nam przyległych/ którzy tylko pogody ná nas czekáia/ á iné ŝáŝiády ná nas podŝczuwáia *SolikZiem* A3].

»godzić na pogodę« (1): Captat occasionem loquendi cum Principe, Godzi ná pogodę/ radby s pánem mówił. *Mącz* 258a.

»mieć pogodę« [*w tym: do czego* (4), *na kogo, na co* (3), *cum inf* (3), *ku czemu* (1), *na ŝię* (1)] = *occasionem habere Mącz [szyk zmienny]* (13): *BierEz* 5; *OrzRozm* A4; Summa eludendi occasio est mihi nunc senes, O mamŝe teras wyborná pogodę náwodzić fie zá nos fćarców. *Mącz* 258a, 258a; *GórnDworz* C; *SkarJedn* 256; *StryjKron* 390; W Tym fię fortuny rádžiť nie potrzeba/ Choway fwe dobrze/ coć bóg žyczyl z niebá. A kiedy będziefz miał pogodę ná co/ Lápay iéy [*Fortuny*] z przodku/ z tyłu niémáŝz zá co. *KochFr* 35; Wy teŝ drudzy/ co macie pogodę/ káŝdy fwoiéy włóŝ w vcho ledá

co *KochPieś* 23; *GórnRozm* C; Strzegąc/ by żal z złej przygody/ Nie mógł mieć ná mię pogody *GrabowSet* F4; *OrzJan* 87; *KlonWor* 42; [*PlutBBud* Pv].

»mieć swą pogodę (swoje pogody)« (2): A ciebie łamego/ ná ten kres przywiodę. Gdzie wieczne radości/ máią fwą pogodę. *GrabowSet* D2v, G3v.

»pogodę opuścić (a. opuszczać, a. upuszcząć, a. opuścić), utracić (a. [stracić]); pogody omieszkąć, pochybić, ugrzeszyć; omieszkanie, opuszczenie pogody; pogoda opuszczona« [*w tym: pochybić, ugrzeszyć* (1), *omieszkanie i opuszczenie* (1); *do czego* (2), *czego* (1), *na co* (1)] = *deese occasione, tempestatem praetermittere Mącz; omittere occasione Modrz; negligere occasione Calag* [szyk zmienny] (6:1;1:1;1:1;1): nigdy potym takiey dragiey mieć nie będziefz/ ieżliże ná tym Seymie przyfzłym Piotrkowłkim tę ninieyfzą pogodę opuściłz. *OrzRozm* A4; *Mącz* 429d, 443d; *ModrzBaz* 66v; Rzymiánie/ powiáda/ y nawyższy Biskup ich żadney pogody nie opuścziáiąc/ połyłali do Grekow *SkarJedn* 328; *Calag* 228a; *StryjKron* 662; zwłázczá kędy ieżiorá fą/ tám ieżcże wietfza fzkodá/ gdy káżdey pogody omieřzka/ dla nieřpořobienia řieci/ kto wczás o tym nie przemyřli. *GostGosp* 84; *OrzJan* 67; *LatHar* 668; Gdzieby téř co nagłęgo było/ coby kłęřkę/ álbo řzkodę iáką wořłká R.P. álbo omieřzkánié y opuřczenié pogody do wczynieniá pořługi zá řobą poćiągáć mogło [...] *SarnStat* 437; [A ták nie lekce řobie tego wařłzmy/ bráćia namieřłzy/ ábyřmy mieli řtráćić tę pogodę ták wielkiego zřřku duchownego. *UchańList* E3v].

»patrzyć (a. patrzeć) pogody« [*w tym: cum inf* (1), *jakoby* (1)] = *opportunitatem capere Mącz; temporum momenta captare Cn* [szyk zmienny] (6): Naprzot tego řtrzes na řrodzey Bys przedal iako nadrozey Ktemu czářly á pogody Patrř pylno kupycz bes řkody. *ReřKup* e2; *BielKom* E2; [*nieprzyjaciele*] Myřłá o dobrym wařłzmy/ á pátrzą pogody/ Iákoby was pozbáwić do końcá řwiebody. *KochZg* A2v; *Mącz* 35a; áby wiedział Kniáz Mořkiewłki/ iř nie to woieniņik co do roku odkłáda/ y co pogody pátrza/ ále ten ktory záráz y w niepogodzie myřli/ iákoby mogł [...] zábieřeć řwoiey řzkodzie. *StryjKron* 421; *Bielřjem* 29.

»pogod(y) pilnować« [*w tym: do czego* (2), [aby]] = *occasione a. opportunitatem observare Modrz* [szyk zmienny] (2): kiedyby byli wřelákich do walczeniá pogod niepilnowáli/ řadnym řpořobem by byli ták dobrze řzczęřćia řwego nie vřyli. *ModrzBaz* 112v, 115v; [Tych wřyřłtká Pořpolita Rzeř zgodnie pořłáá Po Krolá/ bo ze wřzech řtron trwogi wielkie miáá Od roznych nieprzyjáćioł/ ktorzy pilnowali Pogody/ áby řzkodę iáką vdziáłali. *ZbyłDroga* 17v].

»szukać pogody« [*w tym: aby* (3), *na co* (2)] = *quaerere opportunitatem Vulg* [szyk zmienny] (5): I odtářze řzukáł řhifřnégo czařu (*marg*) pogody (–) [*quaerebat opportunitatem*] aby go wydáł. *MurzNT Matth* 26/16; *GórnDworz* N4v; y od onego czařu [*Judasz*] pogody řzukáł ná wydánié iego. *LatHar* 690, 716; *WujNT Matth* 26/16.

»u(j)řrzeć, widzieć pogodę« [*w tym: do czego* (1), *na co* (1)] [szyk zmienny] (3:2): Owcá řię ku długu [*pořyczenia korca owsa*] przyřnáłá Iže przed wilkiem muřiałá. Y prořłá przedłuzeniá/ Ná krotki cžás odelzeniá: A zác pry owłá nábędeř/ Vřrzawřzy dobrá pogodę. *BierEz* N2v, Q; *BielKron* 179; gdy do zupeřnego fundowániá tám wiáry ieřcże pogody niewidziáł: znowu řię do Rzymu [...] wroćił. *Skarřyw* 354; Ták y Polacy wten cžás biedni vlegáli/ A vyřrzawřzy pogodę wnet znák bitwy dáli *StryjKron* 240.

»upatrzeć (a. upatrować) pogodę, pogody (G)« [w tym: na kogo (1)] [szyk zmienny] (5:1): Toć nawiętsze myślenie mam, Kiedy ją [dziurawą łódź] pilnie utykam, I wylewając z niej wodę, Kiedy upatrę pogodę. *BierRozm* 23; *GórnDworz* Cc7; Zás y pogodę ma vpátrować/ wedle onego: [...] Na wšelákim mieyfcu vpátroy to pilnie/ Kiedy małz zámilczec/ bądź rzec nieomylnie. *Phil* G2; Tákci Iudaż Chrifufem hándlował w Ogroycu: Vpátroył nań pogodę/ gdy fię modlił Oycu. *KlonWor* 27; Vpátroywfy pogody miedzy ludźmi w cieśni/ [złodziej] Káletę rewidiue/ kiefzenia okleśni. *KlonWor* 36, 5.

Wyrażenia: »za czasu pogody« (1): Szczęśliwy: kto to widząc zá czáfu pogody Wynosi się s tych pułtek/ vchodząc przygody. *GrzegŚm ktv*.

»na pogodę [czego] czyhający« (1): Bo okrom woyny iákicy wielkicy y ciężkicy od Turká ábo ktorego inlfzego nieprzyacielá/ mamy Tátary pográniczne nieprzyacióły/ ná wšeláką pogodę woyny czyháiące [in omnes belli occasiones intentos] *ModrzBaz* 119v.

»dobra pogoda« = *idonea tempestas* *Mącz* (8): Pśi iey [liszki] rády pośłucháli/ Zá záiącem fie vdáli. Ale y on im więc wviał/ Dobrá ná fie pogodę miał. *BierEz* S, N2v, Q; Trąb co rychley á pfy zwieray Zwołay czeladz konie fiodłay Bo teraz dobra pogodá Ifcie iey zámieřzkác řzkodá *RejRozpr* Hv; *Mącz* 164c, 443d; [Respons B2]. Cf »za dobrą pogodą«, »przy lepszej pogodzie«.

»wielka pogoda« (2): Małz W.M. wielką teraz pogodę ku okazaniu cnoty/ y dzielności Senátorfkicy fwey/ nigdy potym tákicy drugicy miec nie będziefz *OrzRozm* A4; *GórnDworz* C.

Szeregi: »czas, (i, a) pogoda« = *tempus et opportunitas* *Mącz* [szyk 11:3] (14): *LibLeg* 11/57; *RejKup* e2; *BielKom* E2; Tempus et oportunitatem capere, Pátřzác czału á pogody *Mącz* 35a, 266b, 429c, d, 44A; ále kiedy czás/ á pogodę vpátroy/ iż go mowá řwá prawdziwą/ ábo nieprawdziwą pewnie řkázić może/ thu iuż bez wšelákicy miáry/ ze wřzythkim złym nań wyiedzie. *GórnDworz* Cc7; *RejZwierc* 113; áż potym Zmodź/ [...] wfpomniawfy ná pirwřze wolności řwoie/ á máiąc czás y pogodę do zrzucenia iářzmá Niemieckiego/ [...] iednomyřlnie ná Niemce Pány řwoie vderzyli *StryjKron* 390; Iedźcie řkokiem porażcie Tátary. Ale pátřcie pogody y czáfu/ By nie był gon zá wámi po láfu. *BielSjem* 29; *SkarKaz* 5b. Cf »za czasem a pogodą«. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»łatwość i pogoda« (1): ářby złoczyńcá/ ktory do złoczywienia ma wielką w Polfcze łatwość/ y pogodę/ y pijańftwo go do wřzyftkiego złego pędzi/ mogł bydź poimány. *GórnRozm* C.

»pogoda, (i) ok(k)azyja« (2): *Calag* 228a; téy pogody y okkázyciéy iefli záżywiemy/ będzim da pan Bóg ná wieki wolni *OrzJan* 67.

»szczęście albo pogoda; szczęście z pogodą« (1;1): Fors fortuna. Szczęście s pogodą. *Mącz* 134d, 91d.

Wyrażenia przyimkowe: »za pogody« = *zawczasu, póki nie jest za późno* (3): Wřzytki znáki řákończenia řwiátá/ Skoro miná náznáczone látá/ Rádę tedy wřzytkim zá pogody/ Aby řzukał s Pánem řwoim zgody *BielKron* A5; *SkarKaz* 3a; Z niedořtátkiem przygody/ Wáruy fię zá pogody. Pokić fię dobrze wiedzcie moc przyaciół będzie/ Leć iezli fię pochyniefz řam ořtániefz wřędzie. *CzahTr* H4v.

»za swojej pogody« = *kiedy los sprzyja* (1): Chęcć folgować do czáfu bacząc twoy wiek młody/ Vżyway mego dobrá zá řwoiey pogody. *BielKom* D5.

»w pogodę(-y)« (3): Opportune, Práwie wczás/ wpogodę. *Mącz* 266b; Vrzędnik rządny/ Stáwy/ Táráfy/ Młyny/ Czopy/ Vpufty/Pogrodki/ to ma mieć ná pieczy/ á czáfu íwego pilnowác/ popráwiać w pogody. *GostGosp* 68.

~ *W przeciwstawieniu*: »w pogodę ... w przygodę« (1): A kto lie bárzo rozbuia w pogodę/ Ten záfię íkrzydła powiesi w przygodę. *KochSz* C3v. ~

»za pogodą« (5): łatwie mu to przydzie [*Dworzaninowi*]/ iż ledá zá pogodą/ wízelákiego czáfu/ będzie mógł roftropnie/ gładce/ pánu to pokazác/ iáko wiele pocźciwego/ y poźytecznego vrość może iemu *GórnDworz* Ee3, Aa2; Iáko więc kto nieznáczny/ którému zámkniony Páńfki páłac/ kiedy kto idzie przełożony/ Ciśnie fie we drzwi/ áby mógł zá tą pogodą/ Páńfki máieftat widziéc *KochFrag* 41.

~ *Wyrażenie*: »za dobrą pogodą« (1): Rybitw ieden ná ieźierze/ Gdzie więc ryby częfto bierze: Sieci tám sobie rozrzucił/ Aby nimi co vchwycił. Potym zá dobrą pogodą/ Vłowił ielt ízczuczkę młodą *BierEz* H4.

Szereg: »za czasem a pogodą« (1): A iż to ielt powinność práwego Dworzániná znác przyrodzenie páná íwego/ y to k czemu lie chyli/ á podług thego fie ípráwuiąc/ wniść zá czálem/ á pogodą/ temi drogámi ktore mu beśpieczne fcie pokázuią/ w láfkę iego *GórnDworz* Kk5. ~

»przy lepszej pogodzie« (1): O czyni/ zwłáfczá o małżeńftwie z Heretyki/ przy lepźzey pogodzie/ ízerzey fię mowić może. *SkarŻyw* 59.

4. *mit. Nazwa bogini (gr. Kairos, łac. Occasio) uosabiającej sposobną chwilę, sprzyjającą porę; przedstawiano ją z długimi włosami na przedzie głowy, z tyłu łysą (1) : Czás vćieka/ iáko wodá/ A przy niem leći pogodá/ Zebrałfzy włosy ná czóło: Ztąd iéy łápay/ bo w tył goło. KochPieś* 54.

5. *mit. Nazwa rzekomego bóstwa w mitologii słowiańskiej, wymienionego przez Długosza (1) : Bo przed thym ledá co chwalili/ Plánety/ Pogody/ Pogwizdy/ Heli/ Láde/ Dziewánnę BielKron* 344.

Synonimy: 3. czas, okazyja, pora, potemność, trefunek.

Cf NIEPOGODA